

มทกรมคุณภาพ

โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

ครั้งที่ 19 ประจำปี 2565

ระหว่างวันที่ 1-2 ธันวาคม 2565

การป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์

แผนกเอกซเรย์วินิจฉัย กองรังสีกรรม รพ.รร.6

สรุปผลงานโดยย่อ

การป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์ มีความสำคัญ และเป็นความท้าทายของ กองรังสีกรรม รพ.รร.6 ที่จะป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์ โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี ทีมงานได้ใช้เทคนิคการจำลองสถานการณ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การระดมความคิด และการใช้ข้อมูลวิชาการ เพื่อหาแนวทางปฏิบัติในสตรีวัยเจริญพันธุ์ ที่มารับการตรวจวินิจฉัยทางรังสี เริ่มตั้งแต่การเขียนใบส่งปรึกษา ทางรังสี การซักประวัติการตั้งครรภ์ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ และการใช้อุปกรณ์ป้องกันรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ ที่จำเป็นต้องได้รับการเอกซเรย์อย่างถูกวิธี เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดแก่ผู้ป่วยบริการ และเจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานด้านรังสี ภายหลังการดำเนินโครงการ ไม่พบอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์ โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์

- เพื่อป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์ที่ต้องเข้ารับการตรวจทางรังสีวินิจฉัย โดยมีเป้าหมาย ดังนี้
- เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี เป้าหมาย 0 ครั้ง
- เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากรังสี เป้าหมาย มากกว่า ร้อยละ 90
- เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ สามารถใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ได้ถูกต้อง เป้าหมาย ร้อยละ 100

กิจกรรมการพัฒนา

- จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “การป้องกันอันตรายจากรังสี และแนวทางการตรวจทางรังสีวินิจฉัยในหญิงวัยเจริญพันธุ์และหญิงตั้งครรภ์” ให้แก่ เจ้าหน้าที่เอกซเรย์
- ฝึกปฏิบัติ โดยจำลองสถานการณ์ต่างๆ เช่น กรณีหญิงวัยเจริญพันธุ์ และหญิงตั้งครรภ์ มารับการเอกซเรย์ เริ่มตั้งแต่การคัดกรองซักประวัติการตั้งครรภ์ และการลงนามยินยอมก่อนการเอกซเรย์ในกรณี หญิงตั้งครรภ์ การใช้อุปกรณ์ป้องกันรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ หรือ กรณีทราบภายหลังจากการทำการเอกซเรย์ว่าตั้งครรภ์ ต้องดำเนินการอย่างไร
- แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ปัญหา ข้อเสนอแนะ และหาแนวทางร่วมกัน เช่น เจ้าหน้าที่เคยถาณ LMP ผู้รับบริการหญิง แล้วแสดงความคิดเห็น หากเกิดสถานการณ์เช่นนี้ เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติอย่างไร
- จัดทำแนวทางปฏิบัติในสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 12 - 50 ปี) ที่มารับการตรวจวินิจฉัยทางรังสี
- จัดทำเอกสารแสดงความยินยอมรับการตรวจวินิจฉัยทางรังสีบริเวณช่องท้องและอุ้งเชิงกรานในผู้ป่วยหญิงตั้งครรภ์
- ตรวจสอบ ป้ายแจ้งเตือน “ผู้ป่วยตั้งครรภ์ กรุณาแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ” บริเวณหน้าห้องเอกซเรย์ ไม่ให้ชาวดหรือหลุดหาย และอยู่ในบริเวณที่ผู้ป่วยสามารถมองเห็นได้
- สื่อสารแนวทางปฏิบัติฯ ให้เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ และผู้เกี่ยวข้อง ภายใน รพ.รร.6 รับทราบ เพื่อนำไปปฏิบัติ
- ระยะเวลาในการดำเนินการ มิถุนายน – ตุลาคม 2565

การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์

ผลลัพธ์ การดำเนินงาน ภายหลังการพัฒนาโครงการ สรุปผล ดังนี้

- ไม่พบอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี
- เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากรังสี ร้อยละ 93.33
- เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ สามารถใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากรังสี ให้แก่หญิงตั้งครรภ์ ได้ถูกต้อง ร้อยละ 100

บทเรียนที่ได้รับ

- การสร้างความตระหนักในการป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์ ให้กับเจ้าหน้าที่เอกซเรย์ ทีมสหสาขา ผู้ป่วย และครอบครัว เป็นสิ่งที่ท้าทาย ซึ่งทีมงานได้ใช้เทคนิคจำลองสถานการณ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการสอนแนะ เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยหญิงตั้งครรภ์ ในหน่วยงาน ให้ทีมงานช่วยกันระดมความคิด เพื่อหาแนวทางการแก้ไขและป้องกันการเกิดอุบัติการณ์ซ้ำ ส่งผลให้ไม่เกิดอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสี
- การป้องกันอันตรายจากรังสีในหญิงตั้งครรภ์ จะต้องมีการประชุมปรึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม และมีต้นแบบ ที่ดี เพื่อให้มีการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในสตรีวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 12 -50 ปี) ที่มารับการตรวจวินิจฉัยทางรังสี อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือของทีมงานสหสาขา
- เจ้าหน้าที่เอกซเรย์ และผู้เกี่ยวข้อง จะต้องมีการสื่อสารที่ดี เพื่อให้หญิงวัยเจริญพันธุ์ และหญิงตั้งครรภ์ ไม่เกิดความรู้สึกสูญเสียความเป็นส่วนตัว และไม่พึงพอใจต่อการตอบคำถามเรื่องการตั้งครรภ์

ปัญหาและสาเหตุโดยย่อ

การตรวจวินิจฉัยทางรังสีในหญิงตั้งครรภ์ อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อทารกในครรภ์ ทั้งนี้ขึ้นกับอายุครรภ์ ตำแหน่งที่ได้รับรังสี และปริมาณรังสีที่ได้รับ โดยในช่วง 3 เดือนแรกของการตั้งครรภ์ทารกจะได้รับผลกระทบจากรังสี มากกว่าในช่วงท้ายของการตั้งครรภ์ แต่จะเกิดผลกระทบได้ เมื่อทารกในครรภ์ได้รับปริมาณรังสีที่สูงมาก โดยปกติทั่วไปการตรวจเอกซเรย์ในแต่ละครั้งจะได้รับปริมาณรังสีไม่เกินระดับที่ทำให้เกิดอันตรายต่อทารก โดยเฉพาะการเอกซเรย์ตำแหน่งที่ไกลจากบริเวณช่องท้องและอุ้งเชิงกราน แต่อย่างไรก็ตาม การซักประวัติและบันทึกการตั้งครรภ์ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ ก่อนการเอกซเรย์ในแบบปรึกษาทางรังสี การใช้อุปกรณ์ป้องกันรังสีให้แก่หญิงตั้งครรภ์ที่ต้องเข้ารับการเอกซเรย์อย่างถูกวิธี ยังเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความปลอดภัยสูงสุดแก่ผู้ป่วย ซึ่งยังพบว่า ปฏิบัติไม่ครบถ้วน ร้อยละ 100 และเนื่องจากปีงบประมาณ 2565 เกิดอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์ โดยไม่ทราบที่ตั้งครรภ์ จำนวน 2 ราย จึงได้จัดโครงการนี้ขึ้น เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติการณ์เอกซเรย์หญิงตั้งครรภ์ โดยไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันทางรังสีซ้ำ

